

Discurs la deschiderea Adunării Generale a Academiei de Științe a Moldovei

8 septembrie 2015, ora 14.00

Onorați membri ai Academiei,
Vă salut prezența și declar ședința deschisă.

Stimați colegi, principalul subiect al discuției noastre de astăzi este activitatea și performanța Academiei, în ajunul jubileului de 70 de ani de la fondare. Vă îndemn ca în perioada care urmează să avem mai multe apariții publice să vorbim despre Academie, să promovăm imaginea forului științific și atunci când este necesar sau când cineva ne transformă în „monștri” să luăm atitudine și să avem poziții critice și cruciale.

Cu permisiunea Dumneavoastră aș dori să vă relatez 5 minute câteva pasaje despre istoria și activitatea curentă a forului academic, care sunt inserate într-o lucrare dedicată managementului științei, al cărui autor sunt și care urmează să apară cu prilejul aniversării.

Cercetarea științifică a apărut pe teritoriul Moldovei în secolul XVII prin contribuția iluștrilor cronicari și cărturari enciclopediști Dimitrie Cantemir (primul român – membru al Academiei Regale de Științe din Berlin, 1714), Nicolae Milescu Spătarul, a mitropoliților Varlaam, Dosoftei, Petru Movilă. I-au urmat numeroase personalități de excepție, care au contribuit la nașterea conștiinței naționale și punerea în circuitul european a unor opere de valoare. Reconstituind în timp istoria, se poate constata cu mândrie că Moldova a oferit științei mondiale memorabile nume de rezonanță.

Personalitățile marcante autohtone, recunoscute pe plan internațional, au contribuit la promovarea cunoștințelor și deschiderea primelor instituții de învățământ, creând premise favorabile pentru apariția și extinderea primelor instituții academice.

Evenimentul de cotitură în dezvoltarea științei din spațiul actual al Republicii Moldova l-a constituit fondarea la 12 iunie 1946, la Chisjnău, a Bazei Moldovenești de Cercetări Științifice a Academiei de Științe a URSS, ulterior reorganizată, în 1949, în Filiala Moldovenească a AȘ, a URSS. Din 1954 președinte al Prezidiului Filialei Moldovenești este Iachim Grosul.

A fost perfecționată rețeaua instituțională, iar la 2 aug. 1961 a avut loc sesiunea de fondare a AȘM. În același an au fost desemnați primii academicieni ai AȘM: A. Ablov, V. Andrunachievici, V. Cervinski, I. Grosul, P. Dvornikov, B. Lazarenko, Gh. Lazurievski, A. Lupan, I. Prinț, A. Spassky, I. Varticean, precum și membri corespondenți ai AȘM: Gh. Cealâi, N. Corlăteanu, I. Dicusar, L. Dorohov, N. Frolov, M. Iaroșenko, A. Kovarski, I. Lealikov, C. Moraru, I. Petrov, M. Radul, E. Russev, P. Ungureanu.

În 1961–1990 s-au produs reorganizări fundamentale în structura instituțională a AȘM, condiționate de tendințele dezvoltării șt. mondiale și a șt. din URSS, de

integrarea șt. naționale în spațiul științific internațional, de pregătirea cadrelor științifice. Pe baza structurilor instituționale existente au fost create mai multe institute.

În anul constituirii AȘM, în cadrul ei activau 14 dr. hab. și 120 de dr. în științe, iar în anul 1989 numărul cercetătorilor științifici a atins cifra de 1 389 de persoane, dintre care 125 dețineau titlul de dr. hab., iar 835 – titlul de dr. în științe.

În același an, corpul academic era constituit din 66 de membri, dintre care 23 academicieni și 43 membri corespondenți.

În prezent, AȘM cuprinde 19 institute de cercetare – membri instituționali, 26 de organizații membri de profil, doi membri afiliați, în care activează 3 250 de cercetători științifici, inclusiv 435 dr. hab., 1 449 dr. în șt. și 857 cercetători până la 35 de ani.

Actualmente AȘM întrunește 39 de membri corespondenți și 51 membri titulari.

În 1991–1998 evoluția sistemului instituțional al AȘM este dominată de politica de restructurare administrativ-organizatorică și descentralizare a instituțiilor de cercetare.

În aria acestei activități se înscrie Hotărârea Prezidiului AȘM din 9 septembrie 1994, prin care s-a susținut opinia științifică argumentată a specialiștilor filologi din țară și de peste hotare, potrivit căreia denumirea corectă a limbii de stat (oficial) a R. Moldova este limba română și Declarația Adunării Generale anuale din 28 februarie 1995, care a confirmat hotărârea respectivă.

Conform Codului cu privire la știință și inovare al R. Moldova, competențele Consiliului Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică din cadrul Guvernului R. Moldova (2000–2004), începând cu 1 decembrie 2004, au trecut la AȘM, care a continuat finanțarea cercetărilor științifice pe bază de concurs în cadrul a nouă direcții prioritare.

La 11 oct. 2011, la Bruxelles, a fost semnat „Memorandumul de asociere a R. Moldova la cel de-al Șaptelea Program Cadru al Comunității Europene pentru Cercetare și Dezvoltare Tehnologică (PC7)”. Astfel, Republica Moldova devine prima țară din cadrul Parteneriatului Estic și a doua inclusă în cadrul Politicii Europene de Vecinătate care obține statutul de țară asociată la PC7 (2007–2013).

La 17 mart. 2014 a fost lansat Programul „Orizont 2020”. O latură deosebită în activitatea forului științific suprem o constituie implicarea în procesul educațional prin crearea Liceului (2008) și Universității AȘM (2007).

AȘM este membru fondator al Asociației Internaționale a Academiiilor de Științe, membru al Consiliului Internațional al Asociațiilor Științifice, al Uniunii Internaționale al Academiiilor, al Rețelei Academiiilor de Științe din Europa Centrală și de Est, al ALLEA și reprezintă R. Moldova în Comitetul Științific NATO pentru Pace și Securitate. Au fost semnate acorduri și s-au extins relațiile de colaborare cu UNESCO, INTAS, Agenția Internațională pentru Energia Atomică, Fundația Civilă de Cercetări și Dezvoltare din SUA, Institutul de Cercetări Nucleare din Dubna, Centrul Științifico-Tehnologic din Ucraina (STCU),

Comitetul academic permanent al cooperării europene a țărilor riverane Mării Negre etc.

Actualmente, când se vorbește despre Academie, percepția societății este deseori nu tocmai bună și uneori se face asociere la o structură sovietică, nereformată. Această percepție, adesea insuflată de către politicieni sau formatori de opinie, care în mare majoritate au fost crescuți în spiritul sovietic, este greșită. Această percepție indusă este falsă, unica rămășiță nereformată a comunității științifice sunt stelutele sovietice de pe blocul Academiei, care constituie monument arhitectural și nu poate fi alterat, în rest știința din Republica Moldova este una europeană, structurată și integrată în procesele și acțiunile din Spațiul European de Cercetare.

Societatea trebuie să cunoască despre aceste realități și să aibă încredere că știința din Moldova lucrează în beneficiul lor.

Rolul Academiei, rolul comunității științifice, rolul oamenilor de știință din Moldova constă în aceea ca ei să producă cunoștințe, estimări ale situațiilor și să prezinte recomandări, care trebuie să fie utilizate de către cei care iau decizii.

Academia prioritar poartă grija științei fundamentale, care rezultă în noi descoperiri, implementarea cărora conduce la regândirea anumitor procese globale. Contribuția noastră la dezvoltarea științei globale este cea mai evidentă în domeniul fizicii, chimiei, matematicii, ingineriei și științelor despre materiale.

O altă funcție a științei, la fel de importantă, este să ofere soluții pentru problemele cu care se confruntă Republica Moldova, precum și să ofere o valoare adăugată economiei, sau, popular spus, știința să fie în folosul societății.

În ceea ce vizează realizările noastre, exemple pot servi multiple invenții și conceptualizări autorii cărora sunteți în special Dumneavoastră, membrii Academiei și care au contribuit valoric la dezvoltarea sau impulsivitatea creșterii Republicii Moldova.

Pot să afirm cu certitudine că viitorul Moldovei e în știință, una consolidată, integrată în toate procesele și activitățile statului și societății – un motor al dezvoltării țării. Avem o experiență de 5 ani, în care am fost antrenați plenar la activitatea științifică europeană, o putem utiliza pentru a crea premisele pentru materializarea unui viitor scientintensiv al Republicii Moldova.

Vă mulțumesc.